

3. Лупак Р. Л. Засоби та об'єкти державної політики зміцнення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на внутрішньому ринку України. *Глобальні та національні проблеми економіки* : електрон. наук. фахове вид. 2017. Вип. 20. URL : <http://global-national.in.ua/archive/20-2017/35.pdf>.

4. Лупак Р. Л. Розвиток підприємництва в умовах імпортонасичення внутрішнього ринку України. *Підприємництво і торгівля* : зб. наук. пр. Львів, 2018. Вип. 22. С. 136-142.

5. Лупак Р. Л. Державна політика імпортозаміщення в системі забезпечення економічної безпеки України: пріоритети та інструменти реалізації : монографія. Львів : Вид-во ННБК «АТБ», 2018. 527 с.

6. Лупак Р. Л., Юсипович О. І., Лаба Г. Р. Ключові фактори успіху як системна умова забезпечення конкурентоспроможності підприємств. *Економічний форум*. 2019. № 2. С. 167-171.

Габор В. С. к.е.н., доцент
Відокремлений підрозділ Національного
університету біоресурсів і природокористування
України «Бережанський агротехнічний інститут»,
м. Бережани, Тернопільська обл., Україна

ТРУДОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ І ЕФЕКТИВНІСТЬ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ

Сталий розвиток сільськогосподарського виробництва досягається на основі зміцнення потужності аграрного потенціалу шляхом органічного поєднання його кількісних та якісних складових. Для успішного розвитку сільського господарства слід не тільки забезпечити його відповідними ресурсами, але й створити необхідні умови для їх раціонального використання на основі застосування сучасних досягнень науки і техніки. Україна має великий потенціал розвитку сільського господарства, в основі якого неповністю задіяний у виробництві людський капітал, високопродуктивні земельні угіддя, сприятливі природно-кліматичні умови, вигідне для торгівлі географічне положення тощо.

Розвиток аграрного сектору, який є пріоритетним і ключовим у відродженні всієї економіки та в піднесенні життєвого рівня людей, визначається передусім забезпеченням ресурсами живої праці і ефективністю їх використання. За даними Світового банку, у країнах з перехідною економікою зростання виробництва найбільше забезпечують людські ресурси, за ними йдуть виробничі і природні фактори. Тому на особливу увагу в структурі аграрного потенціалу підприємства заслуговує трудовий потенціал.

В умовах трансформації аграрного сектора економіки трудовий потенціал як складова частина виробничого потенціалу відіграє вирішальну роль у розвитку народногосподарського комплексу країни. Від повноти і ефективності використання трудового потенціалу населення залежать темпи розвитку економіки, підвищення рівня життя та добробуту населення.

Трудові ресурси, згідно чинного законодавства України – це частина населення країни, яка володіє необхідним фізичним розвитком, знаннями та практичним досвідом для роботи в народному господарстві [1]. Стосовно сільського господарства, під трудовими ресурсами слід розуміти не тільки ту їх частину, що

безпосередньо зайнята у суспільному виробництві, а й та, яка використовується в особистому селянському господарстві та проходить професійну підготовку. Ефективність використання трудових ресурсів значною мірою формує успіх господарювання. На відміну від трудових ресурсів, трудовий потенціал – це конкретні працівники, ступінь можливого використання яких у виробництві залежить насамперед від якості системи управління.

Світовий розвиток довів, що головним багатством будь-якого суспільства є люди, а провідним критерієм економічного і суспільного прогресу – ступінь розвитку та задоволення їх потреб. Все багатство на землі створюється людьми. За даними відомого англійського економіста Уільяма Петті праця виступає батьком багатств, а земля – його матір'ю. Матеріально-технічні ресурси, які використовуються для накопичення багатства, дають корисний результат лише через технологічні знання, що втілені в людині. У сучасних умовах економічне багатство буде у того, хто володіє якісним людським капіталом.

Людський капітал – відносно нова економічна категорія, яка була введена в науковий оборот у 60-х роках минулого століття американськими економістами. Цей термін застосовують для характеристики того, як освіта та кваліфікаційна підготовка підвищують якість робочої сили та сприяють розвитку матеріальних благ.

Дослідивши національне багатство 192 країн, Світовий банк визначив, що головним його показником є людський капітал, частка якого в середньому дорівнює 64%, тоді як фізичний капітал (тобто нагромаджені матеріально-речові фонди) становить 16%, а природний капітал – 20%. Переваги людського капіталу над матеріально-фізичним особливо проявляються в країнах з високим рівнем доходів. Наприклад, у таких високорозвинених країнах світу, як Німеччина, Швейцарія, Японія його частка становить у середньому 80% [2, с.97].

Недооцінка рівня розвитку людського капіталу як основного ресурсу стало одним з головних чинників негативних соціально-економічних наслідків реформи на селі. Лише за високого рівня розвитку людського капіталу можна раціонально використовувати сучасну високопродуктивну техніку, запроваджувати новітні технології та ефективний менеджмент. Тому на рівні підприємств постає надзвичайно важливої ваги питання масштабного інвестування в людський капітал з метою його ефективного розвитку. Для сільськогосподарських підприємств інвестиції в людський капітал повинні стати не менш актуальними, ніж інвестиції в основний капітал [3, с.234].

У сучасних ринкових умовах аграрному виробництву потрібні якісно нові кадри, здатні бути не просто керівниками і технологами, але й підприємцями, які володіють виробничим менеджментом, здібні глибоко аналізувати і прогнозувати господарську діяльність. Слід забезпечити дійові механізми прийняття участі сільського населення в розробці і реалізації управлінських рішень, які стосуються питань місцевого значення. Значну допомогу в поліпшенні ситуації на ринку праці повинні надавати новоутворенні сільські та селищні громади, які зацікавлені в розвитку аграрнопромислового виробництва і відновленні та створенні сфери соціально-побутових послуг.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про зайнятість населення» Збірник нормативних актів. К.: Атака, 2000.
2. Харкянен Л. Інвестиції в людину – фактор розвитку економіки. Віче. 2000. № 11. С. 97-105.
3. Андрійчук В. Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз. К.: КНЕУ, 2005. 292с.

Горіна С.В., студентка,
Науковий керівник: Семерей Ж.В.,
д.ф. в обл. ек.,
Київський університет ринкових відносин,
м. Київ, Україна

КРИТЕРІЇ ЗАЛУЧЕННЯ ВЛАСНИХ І ПОЗИКОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Істотною причиною кризового стану багатьох вітчизняних підприємств є неналежне виконання фінансовими службами покладених на них функцій, зокрема - відсутність фінансового планування та аналізу, управління ризиками, роботи щодо оптимізації структури активів та пасивів тощо. Досить часто це зумовлене тим, що відповідальність за всю фінансову роботу на підприємстві покладається на бухгалтерію, а фінансові служби або взагалі відсутні, або їхні завдання є невизначеними і не мають нічого спільного з тими, які виконують відповідні служби на підприємствах країн Західної Європи чи США. Позички, які відбиваються в балансі, звітах про фінансові результати, про рух коштів тощо, мають формуватися саме в процесі виконання фінансовим менеджментом підприємства своїх функцій [3, с. 121].

Показовим є те, що на багатьох вітчизняних підприємствах основний напрям пошуку резервів ліквідності, рентабельності та конкурентоспроможності пов'язують із зменшенням рівня оподаткування. Власники, бухгалтерські та фінансові служби підприємств усі свої зусилля спрямовують на лобювання пільгових умов оподаткування, розробку схем легального (а досить часто і нелегального) зменшення податкового тиску. Ті, кому це вдається, можуть досягти збільшення обсягів реалізації, встановивши ціни, менші, ніж у конкурентів, не економлячи при цьому на витратах і не підвищуючи якість продукції. Істотна економія на податкових платежах дозволяє деяким підприємствам забезпечити стабільну ліквідність і платоспроможність навіть за відсутності фінансового планування, аналізу та позитивних зрушень у виробничо-господарській сфері [1, с. 171].

Зрозуміло, що сьогодні податкова політика держави і діяльність вітчизняних податкових органів спрямовані переважно на виконання фіскальної функції, вони не враховують принцип нейтральності оподаткування, відповідно до якого податковий фактор не повинен істотно впливати на рівень ділової